

Gymnasieungdomars studieintresse Läsåret 2013/14

UF0513

I denna beskrivning redovisas först allmänna uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde.....	2
A.3	SOS-klassificering.....	2
A.4	Statistikansvarig.....	2
A.5	Statistikproducent.....	2
A.6	Uppgiftsskyldighet.....	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik.....	3
A.11	Statistikanvändning.....	4
A.12	Uppläggning och genomförande.....	4
A.13	Internationell rapportering.....	5
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B	Kvalitetsdeklaration.....	5
B.0	Inledning	5
B.1	Innehåll	5
1.1	Statistiska målstorheter	5
1.1.1	Objekt och population	6
1.1.2	Variabler.....	6
1.1.3	Statistiska mått	6
1.1.4	Redovisningsgrupper.....	7
1.1.5	Referenstider	8
1.2.	Fullständighet.....	8
B.2	Tillförlitlighet.....	8
2.1	Tillförlitlighet totalt.....	8
2.2	Osäkerhetskällor.....	8
2.2.1	Urval.....	8
2.2.2	Ramtäckning	10
2.2.3	Mätning	11
2.2.4	Svarsbortfall	12
2.2.5	Bearbetning	14
2.2.6	Modellantaganden	15
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått.....	15

<i>B.3</i>	<i>Aktualitet</i>	<i>15</i>
3.1	Frekvens	15
3.2	Framställningstid	15
3.3	Punktlighet	15
<i>B.4</i>	<i>Jämförbarhet och sam användbarhet</i>	<i>16</i>
4.1	Jämförbarhet över tiden	16
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	16
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	18
<i>B.5</i>	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	<i>19</i>
5.1	Spridningsformer	19
5.2	Presentation	19
5.3	Dokumentation	19
5.4	Tillgång till primärmaterial	19
5.5	Upplysningstjänster	19

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Befolkningens utbildning

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS): Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostergatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019 – 17 62 52
Telefax: --
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostergatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019 – 17 62 52
Telefax: --
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001:99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Med stöd av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken 12 § har Riksarkivet föreskrivit i RA-MS 2007:64 undantag från gallring av uppgifter i undersökningen "Gymnasieungdomars studieintresse".

A.9 EU-reglering

Statistiken regleras inte av EU.

A.10 Syfte och historik

Syfte

Gymnasieungdomars studieintresse ska belysa intresset för att börja studera på högskola/universitet bland gymnasieelever och hur intresset förändras över tiden.

De viktigaste målstorheterna är:

- Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år
- Planerat studieupplägg
- Planerad längd på studierna
- Intresse för utlandsstudier
- Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier
- Planerat universitet/högskola där studierna ska bedrivas

De viktigaste redovisningsgrupperna är typ av gymnasieprogram, gymnasieprogram och kön.

Historik

SCB genomförde den första undersökningen om gymnasieungdomars studieintresse under våren 1993 bland de elever som gick i gymnasieskolans avgångsklasser läsåret 1992/93. Nästa undersökning gjordes på hösten samma år och då bland elever i gymnasieskolans avgångsklasser läsåret 1993/94. Syftet med att ändra referensperiod från vårtermin till hösttermin var att kunna presentera statistiken tidigare. Mellan läsåren 1993/94 och 2003/04 genomfördes undersökningen varje år. Därefter har den endast genomförts vartannat år.

A.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av statistiken är universitet och högskolor, Universitetskanslerämbetet och Utbildningsdepartementet. Statistiken används som underlag för information om samt planering av utbildningsprogram och kurser.

Innehållet i undersökningen beslutades i samråd med "Användarrådet för befolkning, demografi och utbildning". Deltagande organisationer i detta råd var år 2013 Utbildningsdepartementet, Finansdepartementet, Socialdepartementet, Skolverket, Universitetskanslerämbetet, Arbetsförmedlingen, Barnombudsmannen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Institutet för social forskning (SOFI) samt Stockholms universitet.

A.12 Uppläggning och genomförande

Population och urval

Undersökningens målpopulation består av personer som läsåret 2013/14 läser gymnasieskolans årskurs 3. Rampopulationen består av personer som gick årskurs 2 i gymnasieskolan läsåret 2012/13. Rampopulationen hämtades från det elevregister som SCB håller för Skolverkets räkning. Att registret över elever i årskurs 2 användes som rampopulation beror på att registret över elever i årskurs 3 inte fanns färdigt när urvalet i denna undersökning togs fram. Årskurs 3-registret var dock klart i samband med statistikframställningen. Detta register utnyttjades därmed för att korrigera för täckningsbristerna.

Årskurs 2-registret för läsåret 2012/13 omfattade 109 521 personer. Rampopulationen stratifierades på region (riksområde), programtyp (högskoleförberedande program, yrkesprogram och introduktionsprogram), programgrupp (naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet och övriga program) samt kön.

Urvalsstorleken i denna undersökning var 5 014, vilket bedömdes ge tillräcklig precision i skattningarna av de viktigaste målstorheterna.

Formulering av frågor

SCB har formulerat frågorna i undersökningen i samråd med statistikanvändarna. Merparten av frågorna är återanvända från tidigare år. Blanketten innehöll 26 nummerade frågor. En av dessa hade delfrågor, vilket genererade totalt 37 frågor.

Frågan som mäter den allra viktigaste målstorheten har följande formulering:

1. Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?

Ja → **Gå till fråga 4**

Nej → **Gå till fråga 2**

Vet inte → **Gå till fråga 22**

Datainsamling

Gymnasieungdomars studieintresse genomfördes som en post- och webbenkät. Den första omgången med frågeblanketter skickades ut den 3 oktober 2013. Tack- och påminnelsekort skickades den 16 oktober och påminnelsebrev med ny blankett den 30 oktober samt 13 november. Insamlingen avslutades den 16 december 2013.

A.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering sker.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inga förändringar för de kommande undersökningarna är inplanerade.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i sina undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sammanvändbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

I SCB:s *MIS 2001:1 Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik* ges generella beskrivningar och definitioner av SCB:s kvalitetsbegrepp och de olika kvalitetskomponenterna, se www.scb.se.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De viktigaste målstorheterna är:

- Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år
- Planerat studieupplägg
- Planerad längd på studierna
- Intresse för utlandsstudier
- Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier
- Planerat universitet/högskola där studierna ska bedrivas

1.1.1 Objekt och population

Objekt

Statistikens objekt är individer.

Målpopulation

Målpopulationen utgjordes av de elever som läsåret 2013/14 gick i gymnasieskolans årskurs 3.

Rampopulation

Undersökningens rampopulation bestod av personer som gick årskurs 2 i gymnasieskolan läsåret 2012/13.

1.1.2 Variabler

Nedan definieras några av de viktigaste variablerna.

Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år: Undersökningens personens egen bedömning av om han/hon planerar att börja på högskolan.

Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier: Undersökningens personens egen bedömning av vilket ämnesområde han/hon planerar att börja studera.

Planerat universitet/högskola där studierna ska bedrivas: Undersökningens personens egen bedömning av vilket universitet/högskola han/hon planerar att studera vid.

Intresse för utlandsstudier

Undersökningens personens egen bedömning av om han eller hon är intresserad av att genomföra en del av studierna utomlands.

Planerad längd på studierna

Undersökningens personens egen bedömning av hur länge han/hon planerar att läsa på universitet/högskola.

Planerat studieupplägg

Undersökningens personens egen bedömning av om hur han/hon önskar lägga upp studierna i form av fristående kurser eller program.

Planerad typ av program

Undersökningens personens egen bedömning om vilken typ av program hon/han helst skulle vilja läsa.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska storheterna (parametrarna) utgörs av **summor** och **kvoter**.

De summor som redovisas är skattat antal personer med en viss egenskap.

Kvoterna redovisas främst i form av skattad andel personer med en viss egenskap. Skattningarna redovisas med ett flertal gruppindelningar, vilka beskrivs i avsnitt *1.1.4 Redovisningsgrupper*.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas på följande redovisningsgrupper:

Kön

Region (riksområde). Grupperingen görs utifrån uppgift om län som elevens skola ligger belägen i, vilket hämtas från registret över elever i gymnasieskolan. Grupperna är Stockholms län, Östra Mellansverige, Småland med öarna, Sydsverige, Västsverige, Norra Mellansverige, Mellersta Norrland samt Övre Norrland

Gymnasieprogram: Grupperingen görs utifrån uppgift om gymnasieprogram från registret över elever i gymnasieskolan. Grupperna är Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet, Teknikprogrammet och övriga program. I vissa sammanhang redovisas introduktionsprogram separat från övriga program.

I övriga program ingår: Barn- och fritidsprogrammet, Bygg- och anläggningsprogrammet, Ekonomiprogrammet, El- och energiprogrammet, Estetiska programmet, Fordons- och transportprogrammet, Handels- och administrationsprogrammet, Hantverksprogrammet, Hotell- och turismprogrammet, Humanistiska programmet, Industritekniska programmet, International Baccalaureate, Naturbruksprogrammet, Restaurang- och livsmedelsprogrammet, Riksrekryterande utbildningar med egna examensmål, VVS- och fastighetsprogrammet och Vård- och omsorgsprogrammet.

I vissa redovisningar av statistiken ingår även introduktionsprogram i gruppen Övriga program, men redovisas i andra sammanhang separat. När så är fallet kallas Övriga program för Övriga program exklusive introduktionsprogram.

Typ av program: Uppgift om gymnasieprogram från registret över elever i gymnasieskolan grupperas här i högskoleförberedande program, yrkesprogram samt introduktionsprogram.

I högskoleförberedande program ingår: Estetiska programmet, Ekonomiprogrammet, Humanistiska programmet, International Baccalaureate, Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet och Teknikprogrammet.

I yrkesprogram ingår: Barn- och fritidsprogrammet, Bygg- och anläggningsprogrammet, El- och energiprogrammet, Fordons- och transportprogrammet, Handels- och administrationsprogrammet, Hantverksprogrammet, Hotell- och turismprogrammet, Industritekniska programmet, Naturbruksprogrammet, Restaurang- och livsmedelsprogrammet, Riksrekryterande utbildningar med egna examensmål, VVS- och fastighetsprogrammet och Vård- och omsorgsprogrammet

1.1.5 Referenstider

Referenstid för enkätvariablerna är hösten 2013. Referenstid för bakgrundsvariabler som är hämtade från *Registret över totalbefolkningen* (RTB) är 30 september 2013. För bakgrundsvariabler hämtade från eleverregistret för gymnasieskolan är referenstiden läsåret 2013/14, alternativt 2012/13, se avsnitt 2.2.3 *Mätning*.

1.2. Fullständighet

Användare har visat intresse för redovisning av resultaten på kommunnivå. Resultaten bygger på ett för litet urval för att detta ska kunna tillgodoses.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Ett statistikvärdes tillförlitlighet/osäkerhet beror på den totala avvikelsen (totala felet) mellan skattningen och målstorheten. Det totala felet kan beskrivas enligt följande:

Totala felet = Urvalsfel + Täckningsfel + Bortfallsfel + Mätfel + Bearbetningsfel

I denna undersökning förekommer alla fel. Den osäkerhet som orsakas av att skattningarna baseras på ett urval uppskattas med hjälp av 95-procentiga konfidensintervall. Det har dock inte genomförts några metodstudier för att kunna redovisa kvantitativa mått över storleken på andra osäkerhetskällor än urvalsfelet.

Under respektive avsnitt kan endast bedömningar om de olika felens effekt på skattningarna ges. Det är alltså viktigt att tänka på att de redovisade konfidensintervallen endast innefattar storleken på urvalsfelet.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urval

Undersökningens rampopulation består av personer som gick årskurs 2 på gymnasieskolan läsåret 2012/13. Rampopulationen hämtades från Skolverkets elevregister 2012/13 och bestod av 109 521 personer.

Rampopulationen stratifierades efter kön, typ av gymnasieprogram, gymnasieprogram och riksområde. Från rampopulationen drogs ett stratifierat urval om 5 014 individer. Vid bestämningen av urvalsstorleken togs hänsyn till det förväntade bortfallet.

I varje stratum drogs ett obundet slumpmässigt urval. Urvalet fördelades så att felmarginalen för huvudfråga 1 (andelen studieintresserade) var lika stor i alla stratum, baserat på kännedom om skattningarnas ungefärliga storlek från tidigare undersökningar.

Estimation

För att skatta målstorheterna används ett estimationsförfarande som baseras på s.k. kalibrerade uppräkningsvikter. Detta förfarande, som utnyttjar hjälpinformati-
on i form av registervariabler, används främst för att kompensera för den skevhet som kan förmodas uppstå till följd av de bortfalls- och täckningsproblem som finns, men även för att reducera den slumpmässiga osäkerhet, den varians, som estimationsförfarandet innebär.

I kalibreringen används följande registervariabler (hjälpvariabler):
Kön, riksområde, gymnasieprogram, vårdnadshavarens utbildningsnivå, slutbetyg i årskurs 9. Särskilt vårdnadshavarens utbildningsnivå och slutbetyg i årskurs 9 har visat sig vara starka variabler.

Var och en av de hjälpvariabler som används i kalibreringen har valts utifrån minst ett av följande tre kriterier:

- (i) de samvarierar med svarsbenägenheten
- (ii) samvarierar med (viktiga) undersökningsvariabler
- (iii) avgränsar (viktiga) redovisningsgrupper

I synnerhet är det punkterna (i) och (iii) som varit vägledande. Om punkt (i) är uppfylld kan man förvänta sig att användandet av kalibrerade vikter leder till en reduktion av bortfallsskevhets. Är punkt (ii) uppfylld bör såväl variansen (samplingvariens + bortfallsvariens) som bortfallsskevhetsen reduceras för estimatorer baserade på de (viktiga) undersökningsvariablerna. Slutligen, om punkt (iii) är uppfylld bör variansen (samplingvariens + bortfallsvariens) minska för estimatorer av storheter definierade på redovisningsgruppsnivå.

För att reducera för den täckningsskevhets som uppstår till följd av den täckningsproblematik som finns, har de summor som används för att fastställa de kalibrerade vikterna hämtats från det uppdaterade registret för årskurs 3. Detta förfarande bygger på ett underförstått, icke kontrollerbart, modellantagande om hur undersökningsvariablerna är relaterade till kalibreringsvariablerna. De kalibrerade vikterna bestäms så att när skattningar görs för hela populationen motsvarar skattningarna summorna hos respektive registervariabel.

Osäkerhetsintervall beräknas enligt formeln för nominellt 95-procentiga konfidensintervall:

$$\text{punktestimat} \pm 1,96 * (\text{skattning av estimatorns medelfel})$$

där såväl punkt- som medelsfelsestimaten beräknas med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram, CLAN97.

Under förutsättning att stickprovsstorleken är stor samt

- (i) att den estimator som används är approximativt väntevärdesriktig, dvs. icke-skev
- (ii) att estimatorns varians endast beror av samplingvariansen och bortfallsvariansen

och

- (iii) att den hjälpinformation som används i kalibreringen är starkt korrelerad med de okända svarssannolikheterna

gäller att intervallet har en faktisk konfidensgrad på ca 95 procent, dvs. under förutsättningarna är sannolikheten ca 95 procent att man med det använda urvals- och estimationsförfarandet erhåller ett intervall som täcker in den sökta storheten.

Naturligtvis är inte samtliga ovanstående förutsättningar perfekt uppfyllda i praktiken. Även om hjälpvariablerna är klokt valda kommer estimatorn att föra med sig en viss skevhet, delvis till följd av kvarstående bortfalls- och täckningsfel men också till följd av andra fel av systematisk karaktär. Vidare är det troligt att estimatorns varians underskattas. Utöver samplingvariansen och bortfallsvariansen tillkommer även ett variansbidrag från andra osäkerhetskällor av slumpmässig natur, men vanligtvis kan endast en del av detta variansbidrag ”fångas upp” av den varians estimator som används. Tyvärr är det inte möjligt att avgöra i vilken utsträckning som avvikelser finns från förutsättningarna ovan och vilka effekter dessa avvikelser får för tolkningen av de osäkerhetsintervall som presenteras i termer av empirisk konfidensgrad. En rekommendation är dock att man bör vara försiktig med att tolka de presenterade intervallen som regelrätta konfidensintervall.

2.2.2 Ramtäckning

Målpopulationen var de elever som går i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2013/14. Vid tidpunkten för urvalsdragningen fanns inget register avseende dessa individer färdigt. Undersökningens rampopulation består därmed av personer som gick årskurs 2 på gymnasieskolan läsåret 2012/13.

I och med att rampopulationen skilde sig från målpopulationen förekommer täckningsbrister i denna undersökning. Övertäckningen i statistiken, dvs. enheter i rampopulationen som inte tillhör målpopulationen, utgörs av elever som avbrutit eller gjort uppehåll i sina studier under eller efter årskurs 2. Undertäckningen i statistiken, dvs. enheter i målpopulationen som inte finns med i rampopulationen, utgörs av elever som hade studieuppehåll läsåret 2012/13, men som hade återupptagit sina gymnasiestudier ett år senare.

Vid tidpunkten för viktberäkningar fanns ett register bestående av personer som gick årskurs 3 på gymnasieskolan läsåret 2013/14 tillgängligt. För att reducera för täckningsproblematiken, har de summor som används för att fastställa de kalibrerade vikterna hämtats från det uppdaterade registret för årskurs 3. Det går

därmed att identifiera och ta hänsyn till övertäckningen med hjälp av det nya registret. Även undertäckningen identifieras med årskurs 3-registret.

I de fall en individ inte var inskriven i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2013/14 och heller inte besvarat enkäten behandlas denne som övertäckning. Utifrån detta exkluderades 238 individer från urvalet. I de fall en individ som inte var inskriven i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2013/14 ändå besvarat enkäten räknas denne istället som svarande och därmed som del av populationen. Totalt 65 individer som enligt registret egentligen inte fanns i årskurs 3 läsåret 2013/14 fick i och med detta kvarstå.

En matchning mellan årskurs 2-registret och årskurs 3-registret visar följande:

- Runt 9 procent av de elever som fanns i rampopulationen (årskurs 2-registret) fanns inte med i årskurs 3-registret. Dessa elever har definierats som övertäckning. Av urvalet på 5 014 definierades 238 individer som övertäckning. De 65 individer som saknades i årskurs 3, men fanns med i årskurs 2 läsåret 2012/13 och som hade besvarat enkäten fick dock kvarstå.
- Runt 3 procent av de elever som ingick i årskurs 3-registret fanns inte med i rampopulationen (årskurs 2-registret). Dessa elever har definierats som undertäckning.

Genom att kalibrera mot hjälpsummor från årskurs 3-registret i estimationen görs ett försök att justera för de täckningsbrister som uppstår i och med att urvalet dras ifrån årskurs 2-registret. Kvarstående täckningsbrister och deras effekt på andelsskattningarna är svåra att bedöma då ingen särskild studie gjorts av täckningsfel.

2.2.3 Mätning

Mätförfarandet – enkät

Undersökningen har genomförts som en **post- och webbenkät** till personer som går sista året på gymnasieskolan. Det finns både frågor med fasta och öppna svarsalternativ. För mer information om utseende och innehåll i enkäten, se dokumentationen *SCBDOK* under Statistikens framtagning på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0513.

Den första undersökningen av liknande karaktär gjordes 1993. Erfarenheter från hur frågorna fungerat i de tidigare undersökningarna har tagits till vara och justeringar/förbättringar har gjorts vid behov. Inför årets undersökning har några frågor lagts till och i vissa frågor har fler svarsalternativ lagts till. Detta har gjorts i samråd med Universitetskanslerämbetet och Utbildningsdepartementet.

Mätförfarandet – register

Till grund för redovisningsgrupperna *Gymnasieprogram* samt *Typ av program* ligger Skolverkets elevregister och den uppgift som där finns avseende program. I de fall en individ förekommer i årskurs 3 läsåret 2013/14 redovisas individen på detta läsårs program. Om individen inte förekommer i årskurs 3 läsåret 2013/14 redovisas individen istället på det program han/hon läste i årskurs 2 läsåret 2012/13.

Indikationer på mätproblem

Det har inte gjorts några studier över eventuella mätfel. Det förekommer att en del uppgifter som lämnats på de öppna svarsalternativen är för knapphändiga för att kunna kodas.

Det finns ingen fråga som har fått en nämnvärt stor andel svarande för alternativet "annat" eller "övrigt". Detta alternativ finns med för att inte tvinga in uppgiftslämnarna på svarsalternativ. Skulle någon fråga ha en hög andel svar för dessa alternativ skulle det kunna innebära problem med att tolka resultaten.

Enkäten innehåller inga frågor som kan bedömas som särskilt känsliga.

Effekter på statistiken

Ingen mätfelsstudie har gjorts, därför är det svårt att göra en bedömning av effekterna på resultaten. Det finns dock inga indikationer på att det finns speciellt stora problem i någon grupp av populationen, exempelvis så verkar det partiella bortfallet fördela sig slumpmässigt över redovisningsgrupperna.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (t.ex. registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om **objektsbortfall**.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om **partiellt bortfall**.

Objektsbortfall

Följande vägda bortfallsmått har använts vid beräkning av objektbortfallets storlek:

$$\text{Bortfallsandel} = 1 - \frac{\sum_S d_k}{\sum_S d_k + \sum_B d_k + u \sum_O d_k},$$

där d_k är designvikten, dvs. en vikt som tar hänsyn till urvalsdesignen och u är andelen med okänd status som tillhör målpopulationen. Här har u satts lika med 1, vilket innebär att bortfallsmåttet har beräknats med antagandet att alla som inte har svarat i bortfallet tillhör målpopulationen.

Summeringarna i detta bortfallsmått har gjorts över följande delmängder:

- S: Element tillhörande målpopulationen för vilka fullständiga eller partiella svar erhållits.
- B: Element tillhörande målpopulationen som utgör objektbortfall.
- O: Element vars målpopulationsstatus är okänd (i detta fall de som inte svarat).

Objektsbortfallet var 54,6 procent. Objektsbortfallet storlek varierade mellan olika grupper i urvalet. I tabellen nedan presenteras objektsbortfallet efter några viktiga redovisningsgrupper.

Tabell 1 Objektsbortfall i olika grupper, procent

Redovisningsgrupp	Bortfallsandel
Kön	
Kvinna	49,2
Man	59,8
Gymnasieprogram	
Naturvetenskapligt program	38,1
Samhällsvetenskapligt program	53,6
Teknikprogrammet	55,9
Övriga program	58,5
Riksområde	
Stockholms län	53,8
Östra Mellansverige	54,7
Småland med öarna	49,7
Sydsverige	58,3
Västsverige	52,4
Norra Mellansverige	57,4
Mellersta Norrland	55,2
Övre Norrland	60,3
Totalt	54,6

Åtgärder för att reducera bortfallet

SCB har använt en uppföljningsstrategi där målet varit att reducera bortfallet så mycket som möjligt. Den första omgången med frågeblanketter skickades ut den 3 oktober 2013. Tack- och påminnelsekort skickades den 16 oktober, ett påminnelsebrev med ny blankett den 30 oktober samt 13 november. Insamlingen avslutades den 16 december 2013.

Partiellt bortfall

Partiellt bortfall kan bero på att frågan är svår att förstå, är känslig, att uppgiftslämnaren glömmer att besvara frågan, att lämpligt alternativ saknas eller att instruktionerna vid hoppfrågor misstolkas. Till partiellt bortfall räknas även dubbelmarkeringar och svar som inte kan tydas. I denna undersökning varierar det partiella bortfallet från att vara 0–3 procent för de flesta frågor.

Metoder för bortfallskompensation

För att kompensera för objektsbortfallet har en *kalibreringsestimator* använts (se avsnittet om urval och estimation).

Om bortfallet skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande bli skeva. Om exempelvis de svarande till högre andel vill påbörja högskolestudier än de som inte svarat finns risk för överskattning av andelen som planerar att påbörja högskolestudier.

Vikter har beräknats med hjälp av kalibrering. Ett försök att mäta kvarstående skevheter efter kalibrering har gjorts. Slutsatserna från detta arbete sammanfattas nedan:

Kalibrerade skattningar utifrån hjälpinformation har jämförts med skattningar där ingen hjälpinformation utöver urvalsinformation används. Skattningar har gjorts för några viktiga undersökningsvariabler samt för en registervariabel (hushållsinkomst).

För de studerade undersökningsvariablerna är effekten av kalibrering liten. Den har försumbar betydelse för resultaten.

För registervariabeln hushållsinkomst totalt så uppstår en liten överskattning av medianinkomsten om kalibrering inte används. När kalibrering används så elimineras denna överskattning nästan helt. För vissa redovisningsgrupper finns dock skevheter orsakade av bortfallet. Skevheterna bedöms dock inte som allvarliga. De kalibrerade skattningarna ligger i samtliga studerade redovisningsgrupper relativt nära den kända medianinkomsten i populationen.

Det är okänt hur de som inte svarat på undersökningen skulle ha svarat och vilka konsekvenser det får för den statistik som baseras på de svarande. Den analys som genomförts tyder dock på att de skevheter som bortfallet orsakar inte är allvarliga. Det är inga stora skillnader mellan skattningar från hela urvalet och skattningar från de svarande för de variabler som studerats.

En mer ingående dokumentation av bortfallsanalysen finns hos SCB. Se vidare 5.5 *Upplysningstjänster* för kontaktuppgifter.

2.2.5 *Bearbetning*

Dataregistrering och kodning

Registrering av data sker genom att inkomna enkäter läses in maskinellt (skanning). Skanningprogrammet kontrollerar så att valida värden registreras vid skanningen. De värden som faller ut som fel i dessa kontrollerar rättas upp manuellt med stöd av skanningprogrammet, s.k. verifiering.

Eftersom nästan alla variabler i undersökningen är kategoriska med slutna svarsalternativ bör inte skanningen ge upphov till några stora fel vid registrering av data. Givetvis uppstår dock fel, därför görs granskning av skannade data (se avsnitt granskning och rättning).

Ingen kodning görs numera i undersökningen.

Granskning och rättning

Efter verifieringen görs ytterligare kontroller av registrerade data. Logiska kontroller görs så att svar på olika frågor inte är orimliga i förhållande till varandra. I de fall där endast ett svarsalternativ är tillåtet kontrolleras så att inte dubbelmarkeringar finns. Rättning av dubbelmarkeringar för kategoriska variabler sker efter en viss prioritetsordning. I vissa fall sker rättningen utifrån

svaren på andra frågor i enkäten. Eftersom antalet upprättningar i denna undersökning har varit litet bedöms effekterna på de slutliga skattningarna som relativt små.

Partiellt bortfall (saknade värden) redovisas i en egen kategori när statistiken publiceras. Ingen imputering av saknade värden görs.

Framställning av resultat

Punktskattningar och konfidensintervall har beräknats med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram, ETOS. Skattningarna har förts över till Excel där ytterligare bearbetningar har gjorts för att skapa de diagram som publicerats i temarapporten, samt de tabeller som publicerats separat.

I några fall i rapporten redovisas resultat baserade på den skattade skillnaden mellan två grupper. Samtliga är fall där skillnaden till 95 procent är statistiskt säkerställd (95 procents konfidensgrad).

Det är svårt att bedöma effekten av de fel som kan ha uppstått vid bearbetningen. Ingen studie har gjorts för att försöka bedöma storleken på denna felkälla.

2.2.6 Modellantaganden

Statistiken beror inte av andra modellantaganden än de som tidigare angivits.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Resultaten från årets undersökning presenteras i en temarapport där endast utvalda frågor redovisas utan konfidensintervall. Som komplettering publiceras tabeller för samtliga frågor i Excelformat på SCB:s webbplats, se www.scb.se/uf0513. Dessa tabeller inkluderar konfidensintervall. Skattningar med för stor urvalsosäkerhet redovisas dock inte och av sekretesskäl redovisas heller inte resultat som bygger på 3 observationer eller färre.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Undersökningen genomförs och publiceras vartannat år.

3.2 Framställningstid

Referensperiod för huvudsakliga parametrar i undersökningen är hösten 2013. Statistiken publicerades den 10 mars 2014. Framställningstiden blir därmed omkring sex månader.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades enligt plan den 10 mars 2014, se www.scb.se/publiceringskalender.

B.4 Jämförbarhet och samanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Förändring i variabel "Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år"

Till undersökningen av läsåret 2003/04 gjordes en förändring i den viktigaste frågan om intresset för högskolestudier. Bland annat ändrades ett av svarsalternativen. Nedan följer en fullständig redovisning av förändringarna i frågan om intresset för högskolestudier.

Blankett läsåret 2003/04 och senare

1 Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?	☐ 1 Ja	→ Gå till fråga 3
	☐ 2 Nej	→ Gå till fråga 2
	☐ 3 Vet inte	→ Tack för ditt svar! Skicka in blanketten till SCB.

Blankett före läsåret 2003/04

1 Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?	☐ 1 Ja	→ Gå till fråga 3
	☐ 2 Jag har inte bestämt mig än	→ Gå till fråga 3
	☐ 3 Nej	→ Gå till fråga 2

Dessa förändringar fick till följd att andelen som var intresserade att läsa på högskolan inom tre år ökade kraftigt (en kontrollgrupp som fick den gamla blanketten användes i undersökningen). Av de elever som erhöll den nya blanketten (läsåret 2003/04 och senare) planerade **60 procent** att läsa vidare på högskolan inom de närmaste tre åren. Motsvarande andel som erhöll den gamla blanketten (läsåret 2002/03 och tidigare) var endast **50 procent**. Skillnaden är statistiskt säkerställd.

Detta medför att inga jämförelser kan göras mellan undersökningar gjorda innan läsåret 2003/04 och efter 2003/04 i fråga om gymnasieelevernas studieintresse. Det visade sig att nästintill all ökning i studieintresset (2003/04 var studieintresset 60 procent och 2002/03 var det 49 procent) kunde hänföras till förändringen i frågekonstruktionen. Däremot kan jämförelser från undersökningen 2003/04 och senare göras.

Till undersökningen läsåret 2011/12 gjordes en mindre ändring i samma fråga. Förändringen medförde främst att de som inte visste om de hade planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren ändå fick svara

på fråga 20 som handlar om hur mycket information respondenten fått om högskolestudier från ett antal informationskällor. För enkäten avseende läsåret 2013/14 gjordes inga ytterligare förändringar.

1	Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?	☐ Ja	→ Gå till fråga 4
		☐ Nej	→ Gå till fråga 2
		☐ Vet inte	→ Gå till fråga 22

Förändring i variabel "Anledningar till att inte vara intresserad av att läsa på universitet eller högskola"

En ändring som gjordes i enkäten läsåret 2011/12 avser frågan om varför urvalspersonen *inte* är intresserad av att läsa på universitet/högskola inom de närmsta tre åren. Här var det tidigare bara möjligt att markera ett alternativ. I och med att frågan gjordes om 2011/12 lades fler svarsalternativ till samt att det också blev möjligt för respondenterna att svara fler än ett svarsalternativ. Detta påverkar jämförbarheten. I enkäten 2013/14 gjordes ytterligare förändringar av frågan. Ordningen på svarsalternativen ändrades och tre svarsalternativ lades till.

Förändring i variabel "Anledningar till att vilja läsa på universitet/högskola."

I undersökningen 2011/12 gjordes en ändring i frågan om varför urvalspersonen önskar läsa på universitet/högskola. Fler svarsalternativ lades till och det blev också möjligt att välja mer än ett svarsalternativ. För att mildra tidsseriebrottet infördes en ny fråga infördes som löd "Vilket av alternativen i fråga 11 är den viktigaste orsaken?". Statistiken avseende tidigare läsår än 2011/12 är därmed jämförbar även med statistiken från senare tid, men användare bör vara uppmärksamma på ökningen av antalet svarsalternativ. I enkäten avseende 2013/14 ändrades även ordningen på svarsalternativen och ytterligare alternativ lades till.

Förändring i variabel "Anledningar till valet av det planerade lärosätet."

I enkäten för läsåret 2013/14 ändrades ordningen på svarsalternativen i den fråga som avser varför man vill studera vid önskat lärosäte och ytterligare svarsalternativ lades till.

Förändring i två variabler om utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier. Andrahandsval.

Svarsalternativet *Jag har inget andrahandsval* lades i enkäten 2013/14 till i de två frågor som berör det ämnesområde individen vill studera i andrahand. Detta svarsalternativ hade tidigare inte funnits med som en valmöjlighet i enkäten.

Förändring i variabel "Planerad längd på studierna."

I enkäten 2013/14 ändrades svarsalternativen i frågan om hur många år man planerar att studera på universitet/högskola.

Förändring i redovisningsgrupp "Riksområde (region)"

Hur redovisningsgruppen riksområde (region) tagits fram har varierat mellan olika undersökningsomgångar. Till undersökningen 2013/14 används skolans län som grund för variabeln, men i vissa tidigare undersökningar har istället elevens hemkommun varit utgångspunkt. Om hemkommun använts istället för skolans län i undersökningen 2013/14 hade det resulterat i att 4 procent av urvalet hade kopplats till en annan riksområde än det område de nu kopplades till. Skillnader mellan åren beroende på detta bör alltså vara relativt små, men om jämförelser över tid på regionnivå görs bör ändå detta göras med förändringen i åtanke.

Förändring i variabel "Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år"

Till undersökningen av läsåret 2003/04 gjordes en förändring i den viktigaste frågan om intresset för högskolestudier. Bland annat ändrades ett av svarsalternativen. Nedan följer en fullständig redovisning av förändringarna i frågan om intresset för högskolestudier.

Förändring i urvalsstorlek

Inför undersökningen år 2011/12 ökades urvalet från 5 303 till 21 977 personer. För undersökningen därefter, 2013/14, minskades urvalet till 5 014 personer. Detta kan påverka jämförbarheten mellan undersökningarna men ingen studie av detta har genomförts.

Förändringar inom gymnasieskolan

Under åren har gymnasieutbildningarna förändrats, vilket även påverkar jämförbarheten över tid. I och med de olika gymnasie-reformer som genomförts har programstruktur och innehåll förändrats. Från och med läsåret 2011/12 kom reformen "Gy11", vilken förde med sig förändringar inom bl.a. ämnesplaner, gymnasieprogram och behörighetskrav till gymnasiet. De elever som sökte gymnasieutbildning till läsåret 2011/12 omfattades av den nya reformen. Det innebär att majoriteten av de elever som finns i årskurs 3 läsåret 2013/14, och som även är denna undersöknings population, därmed ingick i den nya gymnasieskolan. Av detta skäl görs en brytning i de tidsserier som publiceras för *program* och jämförelser över tid rekommenderas därmed inte.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Samtliga redovisningsgrupper enligt avsnitt *1.1.4 Redovisningsgrupper* är jämförbara.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Samanvändbarhet med annan utbildningsstatistik är möjlig. Genom att utnyttja SCB:s registerstatistik om övergången från gymnasieskolan till högskolan ges möjlighet att få uppfattning om andelen gymnasieelever som inte fullföljer sina studieplaner.

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publiceras i temarapporten *Gymnasieungdomars studieintresse 2013/14*. På SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0513 finns också utgivna pressmeddelanden och en länk till *Statistikdatabasen*. Delar av statistiken publiceras också i Utbildningsstatistisk årsbok och Fickskolan.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller, diagram och text.

5.3 Dokumentation

Framtagningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *SCBDOK*. Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0513.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Primärdata för enskilda individer finns sparade för samtliga undersökningsår. Specialbearbetningar kan utföras på uppdragsbasis. Forskare, utredare m.fl. kan få tillgång till avidentifierat material efter en särskild prövning.

5.5 Upplysningstjänster

Anna Andersson, enheten för utbildning och arbetsmarknad vid SCB.
Telefon: 019-17 62 52
e-post: fornamn.efternamn@scb.se